

CİLT 12, SAYI: 9, EYLÜL 1984

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüş

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) EYLÜL 1984

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü:

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı *Ali Koçman*

Yazı İşleri Müdürü:

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
Genel Sekreteri *Ertuğrul İhsan Özol*

Adres: Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9
Harbiye - İST.

Telefon : 146 24 12

Görüşteki yazılar, kaynak olarak, TÜSİAD
GÖRÜŞ'ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz
kullanılabilir.

Basıldığı Yer: Hedef Matbaacılık Koll. Şti.

Tel : 522 25 77

Bu Sayıda

Ülkemizde Sektörler İtibariyle Sermaye Stok Serileri	4
Sanayileşmiş Ülkelerde Parasal Yavaşlama	11
GATT Gelişmekte Olan Ülkeler ... Ticaret Protokolünde Türkiye	14
Tüketicinin Korunması	16
AET Tarım Piyasaları	20
Dış Ticarete Korumacılık Üzerine	25
İş Hayatında Stress ve Sonuçları	30

Ülkemizde Sektörler İtibariyle Sermaye Stok Serileri

TÜSİAD Araştırma Grubu Türk ekonomisinin çeşitli sektörlerindeki fiziki sermaye stokunun parasal bir tahminini yapmıştır. Tahmin tarım, madencilik, imalat, enerji, ulaştırma, konut sektörlerinde ve tüm ekonomide özel ve kamu kesimlerini kapsıyor. 1963-83 dönemini kapsayan tahminde kullanılan metod şöyle özetlenebilir:

1) İlk aşamada, her sektördeki başlangıç (1963) sermaye stokunun bir tahmini yapılmıştır. Bu amaçla, her sektördeki marjinal sermaye hasıla oranının (1963-1967) beş yıllık ortalaması alınmış, bulunan ortalama marjinal sermaye hasıla oranı o sektördeki 1963 katma değeri ile çarpılarak başlangıç (1963) sermaye stoku tahmin edilmiştir.

2) Daha sonraki yıllara ait sermaye stoku serileri ise; sektörel sabit sermaye yatırımları ve sermaye tüketim serileri kullanılarak hesaplanmıştır. Herhangi bir yıla ait sermaye stoku bir dönem önceki sermaye stokuna o yıl içinde yapılan sabit sermaye yatırımı eklenip, sermaye tüketim payı düşülerek bulunmuştur.

Sermaye stokunun kamu ve özel kesim arasındaki dağılımında bu iki kesimin o sektördeki yatırım payları nazara alınmıştır. Sermaye stok serileri hem cari, hem de 1968 sabit fiyatları ile elde edilmiştir.

Sermaye stoku özellikle orta ve uzun vadeli ekonomik analizlerde kullanılabilecek bir göstergedir. Ekonominin üretken kapasitesi ve zaman içindeki gelişimi yanında, «Yatırım İstekleri»nin bir göstergesi de bilir.

	%			
	ÖSSY	KSSY	ÖSSY	KSSY
	GSMH	GSMH	ÖSSS	KSSS
1980	8.85	10.89	10.02	25.932
1981	7.81	11.51	8.69	11.88
1982	7.69	11.37	8.46	11.261
1983	7.88	11.49	8.45	10.82

ÖSSY: Özel sabit sermaye yatırımı (1968 fiyatları)

KSSY: Kamu sabit sermaye yatırımı (1968 fiy.)

GSMH: Gayri safi milli hasıla (1968 fiy.)

ÖSSS: Özel sabit sermaye stoku (Tahmin)

KSSS: Kamu sabit sermaye stoku (Tahmin)

Elde edilen serilere göre, 1980'den bu yana gerek kamu gerek özel sektör yatırımlarının sabit sermaye stoku içindeki payının gerilediği görülmektedir. Bu durum istikrar programının uygulandığı son 4-5 yılda yatırım talebindeki zayıflığın açık bir göstergesidir.

(1971 : 100)

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
K/L	(1.00)	1.21	1.41	1.66	1.97	2.25	2.56	2.77	3.11	3.47	3.57	3.68	3.72
K/Y	(1.00)	1.15	1.23	1.40	1.584	1.71	1.85	1.97	2.30	2.6	2.55	2.52	2.41

K: İmalat Sanayi Sermaye Stoku

L: İmalat Sanayiinde İstihdam

Y: İmalat Sanayi Katma Değeri

K/L: (Sermaye/İşgücü) Oranı

K/L: (Sermaye/işgücü) oranı imalat sanayiinde işçi başına sermaye miktarını göstermektedir. Buna göre (1971-79) yılları arasında işçi başına sermaye girdisi ortalama yılda % 15 artarken, bu artış hızının 1980'den sonra önemli oranda yavaşladığı (ortalama % 2.26) görülmektedir.

1980 öncesi uygulanan döviz kuru ve faiz politikaları sermaye girdisinin ekonomimize gerçek maliyetini sunî olarak düşük tutmuş, ülkedeki işgücü bolluğuna rağmen giderek sermaye yoğun tekniklerin seçimine dolayısıyla uzun vadede istihdama önemli katkı sağlayamayan bir ekonomik büyüme sürecinin ortaya çıkmasına yol açmıştır.

1980 sonrası ekonomi politikaları, daha gerçekçi faktör fiyatları oluşmasına yol açmıştır. Döviz kuru ile faiz oranının gerçekçi olarak tesbitinin uzun vadede ülkede bol bulunan işgücü girdisinin daha yoğun kullanımını teşvik edeceğini beklemek gerekir.

Sermaye/Üretim oranı, imalat sanayiinde ürün başına sermaye girdisini göstermektedir. Bu oran 1970'li yıllarda tedricen artmış (sermaye yoğun tekniklerin seçimi sonucu); 1979 ve 80'de ise önemli ölçüde yükselmiştir. (Bu yıllarda kapasite altı kullanım ciddi boyutlara ulaşmıştır.) K/Y oranı 1980'den sonra gerek yatırımların yavaşlaması gerekse kapasite kullanımındaki artış nedeniyle düşmeye başlamıştır. Piyasada faktör fiyatları gerçek faktör bu-

İnvanabilirliğini aksettirdiği oranda yatırım artışları işsizlik sorununu daha kolayca massedebilecektir.

**ÇEŞİTLİ SEKTÖRLERDE SERMAYE
STOK TAHMİNLERİ**
(1968 Fiyatları, Milyon TL)

İMALAT

	Toplam	Özel	Kamu
1970	16,587.66	9,891.24	6,696.43
1971	20,206.82	11,907.40	8,299.42
1972	25,561.12	14,659.87	10,901.25
1973	31,165.98	18,204.26	12,961.72
1974	37,750.37	22,673.18	15,077.19
1975	46,334.34	27,101.08	19,233.27
1976	54,551.26	31,453.27	23,097.99
1977	63,376.78	35,820.36	27,556.42
1978	69,572.49	39,160.18	30,412.31
1979	76,049.66	41,489.89	34,559.77
1980	82,640.05	43,631.61	39,008.44
1981	88,612.57	45,869.61	42,742.96
1982	93,382.36	47,933.79	45,448.57
1983	97,051.05	49,971.75	47,179.31

TOPLAM SERMAYE STOKU

	Toplam	Özel	Kamu
1970	102,788.40	53,395.91	49,392.50
1971	117,918.20	60,755.00	57,163.16
1972	134,729.20	69,189.69	65,538.55
1973	154,658.90	79,997.02	74,861.85
1974	177,505.30	91,971.32	85,534.02
1975	207,554.60	107,025.40	100,529.20
1976	243,104.80	124,589.10	118,515.80
1977	281,397.50	142,009.80	139,387.70
1978	313,334.10	157,593.00	155,741.10
1979	342,770.90	169,611.80	173,159.10
1980	371,695.90	182,085.00	186,610.80
1981	400,932.60	192,963.40	207,969.20
1982	433,858.10	204,139.90	226,718.20
1983	462,485.20	216,195.20	246,290.00

Sanayileşmiş Ülkelerde Parasal Yavaşlama

Parasal yavaşlamanın sanayileşmiş ülkelerde bu yılın ilk çeyreğinde de devam ettiği görülmektedir. M1 (dar tanımlı) para arzındaki yıllık artış hızı —bu ülkelerin ortalaması olarak— 1983 ilk çeyreğinde % 8,9'u bulurken, bu oran yılın son çeyreğinde % 8,5'a, 1984'ün ilk üç ayı sonunda da % 7,3'e gerilemiştir. Söz konusu ülkeler içinde son zamanlarda parasal yavaşlamanın en belirgin olduğu ülke Federal Almanya olup, Avusturya, Kanada, İsviçre, İngiltere ve ABD'de önemli bir parasal yavaşlama gözleniyor.

Gelişmiş ülkelerdeki parasal yavaşlamaya karşın, petrol ithalcisi gelişmekte olan ülkelerde parasal hızlanma görülüyor. Söz konusu ülkelerde para arzı (M1) artış hızı 1980'de ortalama % 35,9'dan, 1981'de %

30,0 gelirlerken, 1982'de tekrar hızlanmış (% 34.8), 1983'de de % 41.6'ya ulaşmıştır. Türkiye'de M1 artış hızı ise 1982'de % 38.1'den 1983'de % 42.0'ye yükselmiştir. M2'deki yıllık artış hızı Aralık 1983'de % 37.5'den Nisan 1984'de % 24.8'e gerilemiş, buna karşın geniş tanımlı para arzında genişleme görülmüştür. Bu büyük oranda, mevduat yapısının yılbaşından bu yana vadeli mevduat lehine gösterdiği gelişmeden kaynaklanmıştır.

PARASAL BÜYÜME
(M1 Yıllık Yüzde Değişim)

Petrol İthalcisi Gelişmekte	1983 (%)
Olan Ülkeler	41.6
Afrika	20.0
Asya	15.2
Avrupa	21.0
Orta Doğu	43.4
Batı Yarım Küre (Orta ve Güney Amerika)	87.8
TÜRKİYE	42.0
Sanayileşmiş Ülkeler :	
ABD	9.0
Kanada	13.5
Japonya	3.0
Avusturya	12.0
Federal Almanya	10.3
Fransa	11.2
İsviçre	10.8
İngiltere	14.2

GATT Gelişmekte Olan Ülkeler Ticaret Protokolünde Türkiye

GATT bünyesinde oluşturulan kısaca GYÜ Ticaret Protokolü adı verilen gelişme yolundaki ülkeler arasında ticarî preferanslar yaratan anlaşma 16 ülke tarafından 1973 yılında yürürlüğe konmuş olup, Türkiye'yi de kapsamaktadır. Protokole göre üye ya da üye olacak ülkeler arasında taviz muzakereleri sonunda taviz listeleri belirlenmekte olup, ülkeler ödemeler dengesi güçlüğüne bağlı olarak tavizlerini geri çekebilmekteler. İhtilafli hallerde komite nezdinde çözüm aranmaktadır. Taviz konusu malların % 20'si hammadde ve tarım ürünleri, kalanı yarı mamül ve mamüllerdir. Türkiye

diğer ülkelerden 13 mal için ilk müzakereci ülke olarak % 10 civarında gümrük vergisi tavizi almıştır. Bir örnek vermek gerekirse Brezilya'dan antep fıstığında taviz alınmıştır. 19 grup üründe ise % 10 civarında gümrük vergisi tavizi verilmiştir. Örneğin, Brezilya'ya Hintyağında.

Türkiye'den protokol üyesi ülkeler 1973 yılında 3.1 milyon dolar, 1970 yılında 8.3 milyon dolar, 1980 yılında ise 16.3 milyon dolar ithalat yapmışlardır. Türkiye'nin adı geçen ülkelerden yaptığı ithalat ise 1973'te 12.2 milyon dolar, 1979'da 14.3 milyon dolar, 1980'de 14.1 milyon dolardır.

Kaynak: Maliye Dergisi, Haziran 84

Tüketıcının Korunması

Çağdaş liberal ekonomilerde rekabetin korunması, işlerlik kazanması her geçen gün önem kazanmaktadır. Ülkemizde de giderek artan etkinliğiyle pazar ekonomisi gelişmekte ve üretici ve tüketici kavramları önem kazanmaktadır. Bugün ekonomik yapımız içindeki kitlesel üretim ve tüketim, firma bazında rekabeti gündeme getirmiş bulunmaktadır. Bu olgu sonucunda ise tüketici bir firma karşısında savunmasız kalmakta, bu da genel anlamda firmalar arasında tekelleşme sürecini gündeme getirmektedir. Bugün ülkemizde tüketici çok sayıda mal ve marka arasında seçeneksiz bir haldedir. Bunun üstüne bu mal ve hizmetlere yönelik yapılan «reklam»ların tesiriyle tüketici hangi mala, markaya yöneleceğini bilememekte ve bir çelişkiye düşerek zarara uğramaktadır. Türkiye'de tüketicinin pazar yerindeki gözlenen sorunlarının başlıcaları şunlardır:

- Aynı ürün için farklı fiyatlar, anormal kâr marjları,

- Ürünlerin bileşimlerindeki miktar eksiklikleri,
- Ürünlerde sağlığa zararlı bileşenlerin varlığı,
- Ürün niteliğini abartan ambalajlar,
- Kusurlu ve hileli malların iadesinde karşılaşılan güçlükler,
- Gerçek maliyeti hesaplanamayan taksitli/veresiye satışlar,
- Tüketicilerin değişik markalı aynı nitelikli ürünleri, değişik boyutta ambalajlanmış malların fiyat/miktar karşılaştırmasındaki güçlükler,
- Satış sonrası servis hizmetlerinde karşılaşılan güçlükler,
- Onarım-bakım işlemlerinde güvenceden yoksunluk,
- Özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde sık görülen, eski fiyatın yeni fiyatla değiştirilmesi,
- Sık tekrarlanan aldatıcı-yanıltıcı reklamlar.

Türkiye’de tüketiciler alışverişteki sorunların (pazardaki) çözülmesinde önemli güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bunlar, örgütsel ve yargısal konularda yoğunlaşmaktadır. Tüketicinin alışverişte karşı-

laştığı bir sorunun çözümü çoğu zaman bıktırıcı, zaman alıcı ve masraflı bir süreçtir. Bu süreç içinde tüketiciye yardımcı olabilecek tüketici birlikleri, resmi kurumlar ya da özel kuruluşlar yok derecesinde veya çok az gelişmişlerdir.

Ülkemizde tüketicinin korunmasını sağlamak için alınacak önlemlerin temel felsefesi pazar koşullarını ve dağıtım kanallarını süratle tam rekabet koşullarına yaklaştırmak olmalıdır.

Bu amaç doğrultusunda tüketicinin korunmasına yönelik önlemler şunlar olmalıdır:

- Satıcıların tröst, kartel ve benzeri vb. biçimde birleşmeleri önlenmelidir.
- Perakende satış firmalarının firma ve firma gruplarının denetlenmesi önlenmelidir.
- Büyük firmaların oluşturduğu grupların paylaşarak, rakipleri (özellikle küçük) pazardan dışlamalarına yönelik faaliyetler durdurulmalıdır.
- Küçük firmaların pazarda kalabilmelerine, yeni firmaların pazara kolaylıkla girebilmelerine yardımcı olunmalıdır.
- Küçük esnafın üst kuruluş aracılığıyla gönüllü örgütlenmesi sağlanarak bun-

- ların büyük mağazacılığa yönelmesi teşvik edilmelidir.
- Ürünlerin temel bileşimlerinin cins ve oranları, ambalaj ve boyutları standart hale getirilmelidir.
  - Ürünlerin kalite denetimleri bağımsız kuruluşlarca sağlanmalıdır.
  - Tüketici eğitime ve bilgilendirilmesine başlanmalıdır.
  - Tüketicinin korunması için örgütlenmede, merkezi bir koordinasyon birimi bulunmalıdır.
  - İl ve ilçe bazında faaliyet gösterecek ve merkezi koordinasyon birimine bağlı olarak çalışacak yeni olanaklarla takviye edilmiş tüketici örgütleri kurulmalıdır.
  - Yukarıdaki örgütler dışında kalacak ve aynı doğrultuda çalışacak Ticaret ve Sanayi Odaları ile Esnaf birlikleri ve Meslek kuruluşlarıyla gerçekleştirilecek gönüllü örgütlerin kurulmasına özen gösterilmelidir.

AET

Tarım Piyasaları

Birkaç yıldan beri AET'de geçmişe oranla tarım gelirlerinde istikrarsızlıklar gözlenmektedir. 1979'da reel olarak yüzde 3, 1980'de yüzde 6,4 oranında düşen tarımsal gelirler, 1981'de yüzde 2, 1982'de yüzde 11 dolayında artış göstermiştir. Bu istikrarsızlığın çeşitli nedenlerinin başında, iklim şartları, randıman düşüklüğü ve tarımsal ürünlerde dış ticaret hadlerinin son yıllarda gittikçe bozulması gelmektedir. Diğer bir deyimle, tarımsal üretim fiyatları indeksi ile fiyatlar genel indeksi arasındaki bağlantı üreticiler aleyhine gelişmiştir.

Bu durum 1982'de kısmen durulmuş, 1983 yılında ise, tarımsal gelir artışı enflasyon oranından düşük olmuştur. 1983'de süt hariç, diğer tarım ürünleri üretiminde gerile-

me kaydedilmiş, Belçika hariç. diğer üye ülkelerde ticaret hadleri bozulmuştur. Bu faktörlerin sonucu, toplulukta tarımsal gelirler yüzde 6 azalma göstermiştir. AET ülkelerinde 1990'da nüfusun 274 milyona ulaşacağı ve tüketim düzeyinin ise, fert başına yüzde 1.9 artacağı tahmin edilmektedir. AET tarım mamülleri ve piyasalarının durumunu ise kısaca özetleyelim.

Süt : Toplulukta süt ineği sayısı 1970'den bu yana sabit kalmasına rağmen verim yıldan yıla artmıştır. 1983'de süt üretimi yüzde 3.9 artarak, 10.3 milyon tona ulaşmıştır. Süt piyasasında sadece 1984'de yüzde 2 fazlalık görülecektir. Bu derece yüksek süt üretiminin ne AET'de ne de topluluk dışında tüketilmesi mümkün görülmemektedir. Süt ve sütlü maddeler, tereyağ üretimi fazlalığı hala büyük bir sorun teşkil etmektedir.

Koyun Eti : 1981'de 656 ton olan üretim, 1982'de 706 bin tona yükselmiş ve aynı yıl toplulukta kendine yeterli oranı yüzde 72'de kalmıştır. 1974-82 döneminde ortalama üretim artışı yüzde 3.7 dolayında gerçekleşmiştir. Üretimin 1990 yılında 810

bin ton, tüketimin 975 bin ton, kendine yeterli oranının ise yüzde 79 olacağı tahmin edilmektedir. .

Sığır Eti : 1982'de sığır eti üretimi 6.7 milyon ton, 1983'de 6.9 milyon ton olmuş ve stoklar önemli ölçüde artmıştır. Halbuki üretim yılda yüzde 2 oranında yükselmiştir. Stok artışı tüketim yetersizliğinden kaynaklanmıştır. Sığır etinin diğer etlere oranla rekabet gücü fazla değildir. Orta ve uzun vadede herhangi bir artma beklenmemektedir. Mevcut politikada bir değişiklik olmadığı takdirde, tüketimde bir artış olmayacak ve 1990'da 6.5-7.0 milyon ton civarında kalacaktır.

Yumurta ve Kümes Hayvanları : Toplukta yumurta üretimi 1981'de 4.16 milyon ton'dan 1982'de 4.26 milyon tona yükselmiştir. Tüketim 1981'de fert başına 14.3 kg olup, toplam 4.12 milyon ton dolayındadır. Tüketim ülke bazına göre değişmektedir. İngiltere'de tüketim düştüğü halde, Almanya'da artma eğilimindedir. Topluluk tüketiminin 1990'da fert başına 14.5 kg., toplam olarak 3.95 milyon ton olacağı, ihracatın 120-170 bin ton dolayında olacağı tahmin

edilmektedir. 1990'da yumurta üretiminin 4.4 milyon olarak gerçekleşeceği hesap edilmiştir. Kümes hayvanları etinde ise üretim 1982'de 4.4 milyon ton olmuş, tüketim ise 1981'de 3.8 milyon tondan 1982'de 4.0 milyon tona çıkmıştır. İhracat ise 380 bin ton olmuştur. Kişi başına et tüketimi 1982'de 14.6 kg. olmuş, 1990'da bu tüketimin 16 kg varması beklenmektedir.

Şeker: Şeker pancarı ekiminde 1983-84 de bir önceki döneme oranla yüzde 9.3 oranında azalma olmuştur. Dolayısıyla şeker üretimi 1982'de 13.9 milyon ton iken, 1983'de 11 milyon ton olmuştur. Tüketim 9.5 milyon ton dolayındadır. Üretimin de dünya piyasalarında fiyatların düşme göstermesiyle düşmesi beklenmektedir.

Hububat: Sert buğday hariç, hububatta topluluk üretimi 1982'de 126.4 milyon ton iken, 1983'de 118.54 milyon tona düşmüştür. 1983-84 kampanyası tahmini 121.98 milyon tondur. 1990 yılında hububat üretiminin 137 milyon ton dolayında olacağı beklenmektedir. İnsan gıdası olarak tüketim talebi ise 40 milyon ton dolayındadır. Hayvanların beslenmesi için 69 milyon ton-

luk hububat tüketilmektedir. Toplam tüketimin 1990'da 114 milyon ton, üretimin ise 137 milyon ton olacağı, ihracata ayrılan miktarın ise 23 milyon ton dolayında kalacağı beklenmektedir.

Şarap : 1983 yılı şarap üretimi 160-165 milyon hektolitreye civarındadır. Üretim 1982'de 169 milyon hektolitredir. Üretim yıldan yıla büyük değişiklik göstermektedir. 1990 yılında üretimin 155-160 milyon hektolitreye düşürülmesi amaçlanmaktadır. Tüketimde ise azalma eğilimi görülmektedir. Böylece üretim, tüketimi 25-30 milyon hektolitreye düşürülecektir.

Kaynak İGEME

Dış Ticarete Korumacılık üzerine

Bir ülkenin ithalata tarife ve kotalar koymasındaki halinde piyasada bundan hem kârlı hem zararlı çıkanlar olması doğaldır. Elde edilen kazançlar belli bir endüstri dalında yoğunlaşır işçi ve işveren tarafından paylaşılırken, zararlar birçok vergi mükellefinin veya tüketicinin omuzlarına yüklenmektedir. Uğranan kayıpların derecesi bilinmediğinden korumacı eğilimlerin artması muhtemeldir.

Kısa vadede ticarî engeller bazı mal ve hizmetlerin arzını düşürür ve tüketim şekilleri ile gelir dağılımını değiştirirken, fiyat, miktar ve kaliteyi de etkiler. Daha önemlisi uzun vadede dış rekabetin önlenmesi sonucu ekonomide dinamizmin azalması ile refah seviyesi, iş imkanları ve yatırımlar

olumsuz olarak etkilenir. Tüketici yönünden en önemli kayıp fiyatların artmasıdır. Korumacılık fiyatları 3 yolla arttırır:

- 1) İthal mallarının fiyatı artar.
- 2) Korunan mal yurt içinde yüksek maliyetle daha fazla üretilir.
- 3) Tüketicinin düşük fiyatlı ithal malların olmaması halinde diğer malları satın alması ile geliri azalmış olur.

Korumacılığın diğer bir sonucu üretim faktörlerini korunan malı üretmeye seferber eden üreticinin desteklemesidir. Alternatif bir mal dünya piyasa fiyatları ile daha yüksek değerde olduğundan, ekonomide net bir zarar söz konusudur.

Rekabet şirketleri üretim maliyetini düşürmeye, daha etkin üretim şekilleri ve yeni pazarlar bulmaya zorladığından dış rekabetin olmaması, bu eğilimleri yok eder. Aynı şey malın kalitesinin iyileştirilmesi içinde söz konusudur. Zararlar kaliteli malların yerine kalitesizlerin geçmesi, yüksek teknoloji ürünlerinin bulunabilirliğinin azalması, defolu mamüllerin artması ile daha da fazlalaşır. Bunların tümü korumacılık nedeni ile ekonomik dinamizmdeki kayıplardır.

Tüketicilerin bazı ithal malları yerli mallara tercih etmeleri her zaman fiyatlar ile açıklanamaz. Bazı ithal mallar kalite, güvenlik ve çekicilik konusunda iç piyasadakilerden daha üstündürler.

Tüketicilerin hiç tanımadıkları bazı mallar da ithal edilebilir. Ticareti kısıtlayan çeşitli engeller arasında da birçok farklılıklar vardır.

Tarif: Tam önleyici olmadıkça diğerlerine oranla en az zarar veren engeldir. Daha yüksek fiyat ödemeye razı oldukça kimseyi yabancı bir mal kullanmaktan alıkoymaz. Yabancı üreticiler ise tarifinin çıkardığı engeli daha düşük bir fiyat politikası ile bertaraf edebilirler.

Miktar Kısıtlamaları: Bir malın ithal edilebilecek miktarını göstermek üzere önceden belirlenen kotalardır. Miktar kısıtlamasının etkisi tarife ile hemen hemen aynı ise de ithalatın son fiyatı ile dünya fiyatları arasındaki fark hazine yerine lisans sahibine gider. Kotalar ithal edilecek malın kalitesini ve fiyatını da etkileyebilir.

Bazı ülkelerdeki miktar kısıtlamaları aşağıda özetlenmiştir.

Ülke	Konu
Japonya	Nişasta, Ayakkabı, Sığır eti.
İsviçre	Domuz eti
İngiltere	Lahana
ABD	Tereyağ, Peynir
Avustralya	Korse
Fransa	Oyuncak, Domates, Enginar
Norveç	Koyun eti, eldiven
Kanada	Süt Tozu
İtalya	Meyve Suyu
Finlandiya	Elma
Yugoslavya	Halı
Yunanistan	Çatal, Kaşık

Buna karşılık kısıtlamaları aşmanın da yolları bulunmuştur. Örneğin, bir firma miktar kısıtlamalarını aşmak için gömlekleri ve dekoratif parçaları ayrı ayrı ABD'ye yollar ve orada birleştirir, zira dekoratif gömlek gönderilmesi yasaklanmıştır.

Japon tekstil gemisi Cenova'ya yaklaşınca gümrük memuru bir hafta izinle ayrılarak ithalatı engelleyebiliyor.

İngilizler sağlık kurallarına riayet edilmesini bahane ederek istemedikleri malları yurda sokmamakla meşhurdurlar.

Japon halkı milliyetçi olduğundan zorlansa bile kolay kolay ithal malı kullanmamaktadır.

Almanlar teknik sorunlar üzerine çok hassasiyetle durarak iç pazarlarını korumayı yeğlerler. Hatta, Alman mühendisleri imalatın yapıldığı ülke fabrikasını dahi ziyaret ederek yerinde rapor yazarlar.

Dış ticaret kopmuşsa birçok ülkede hayatın otomatikman % 20 pahalanaacağı hesaplanmıştır.

Tahminlere göre dünya ticaretinin % 50 - 60'ı serbest kurallara göre cereyan etmekte, bakiyesi ile ikili pazarlıklara göre oluşmaktadır.

Dış ticaretimi serbestleştirirken uluslararası uygulamaları iyi izlemek ve pazar mücadelesinde karşılıksız ödünü vermemeğe dikkat etmek lağımdır.

İş Hayatında Stress ve Sonuçları

Stress ile ilgili hastalıklar sonucu kaybolan işgücü sayısı grevlerle kaybolandan on kat fazla olduğu halde birçok kuruluş bunun önemini tam manasıyla kavrayamamıştır. ABD'de yılda 60 milyar \$'a mal olan (GSMH'nin % 2'si) bu tip hastalıkların maliyetinin yarısı işyerlerine düşmektedir. İngiltere'de de bu miktar GSMH'nin % 2'si kadardır.

Stress sonucu en çok görülen hastalıkların başında koroner yetmezliği gelmektedir. Stress'in ayrıca intiharlara, boşanmalara, alkolizme, ilaç tutkusuna ve ülserle neden olduğu belirlenmiştir. Dengesiz beslenme, sigara ve hareketsizlik bu hastalıkları daha da şiddetlendirmektedir.

Çalışanlar içine düştükleri bunalımı genellikle saklamak isterlerse de heyecan, sinirlilik, yorgunluk, hareketsizlik, fazla yeme ve içme, sigara alışkanlığı, huzursuzluk, kayıtsızlık bu durumu ele verebilir. Pek az sayıda şirket bu konuya eğilmenin

önemini anlamıştır. Örneğin, Kanada'da 2 şirket 1125 çalışanını yoğun bir sağlık programına almış, neticede programa katılanlar arasında işe gelmeme oranının % 22 düştüğünü, verimliliğin arttığını ve kişisel ilişkilerin daha iyiye gittiğini görmüştür.

Yapılan araştırmalar İngiltere'de yöneticilerin stress ve ilgili hastalıklar ile hemen hemen hiç ilgilenmediklerini ortaya çıkarmıştır. Bu durum endüstrileşmiş ülkeler içinde İngiltere'nin kalp hastalıklarından ölümden ikinci sırada olmasını açıklamaktadır.

Japonya, B. Almanya, Hollanda ve İskandinavya'da şirketler bu duruma karşı önlem almaya başlamışlardır. ABD'nde de mahkemeler böyle bir işgörmezlik durumunda çalışanlara yüklü bir tazminat verilmesine karar vermektedirler. Ayrıca sürekli stress sonucu şirketlerin çalışanlarda çeşitli hastalıklara neden oldukları görüşü de desteklenmektedir.

Yapılan bir diğer araştırma rekabetçi, sabırsız, görevlerini kesinlikle bir başkasına devretmeyen, iş dışında başka şeylerle ilgilenmeyen, hareketli, vesveseli yöneticilerin kalp hastalıkları sonucu daha çok hayatlarını kaybettiklerini göstermiştir. Üst